

HASTANE ÖNCESİ ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ ÇALIŞANLARININ MESLEKİ KAYGI VE AFETLERE HAZIRLIK ALGILARININ İNCELENMESİ ⁽¹⁾

EXAMINATION OF PRE-HOSPITAL EMERGENCY HEALTH SERVICES PERCEPTIONS OF PROFESSIONAL ANXIETY AND DISASTER PREPAREDNESS

Gönül GÖKÇAY¹, Kadir Okan BAĞIŞ²

¹Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Bölümü, Kars / Türkiye

²Kafkas Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Kars / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0140-8668¹, 0000-0001-9524-9770²

Öz: Amaç: Bu araştırmanın amacı, Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri (HÖASH) çalışanlarının mesleki kaygı ve afetlere hazırlık algılarının incelemektir. **Metod:** Tanımlayıcı tipte olan araştırmaya 259 Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde görevli sağlık profesyoneli katılmıştır. Araştırmada veriler sosyo-demografik bilgi anketi, acil sağlık çalışanları için mesleki kaygı ölçeği ve afetlere hazırlık algısı ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada veriler sayı, yüzde, ortalama, standart sapma tanımlayıcı istatistikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Gruplar arası farklılığa bağımsız gruplarda t testi analizi, tek yönlü varyans analizi ve pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. **Bulgular:** Katılımcıların yaş ortalaması 27.66 ± 5.24 bulunmuştur. Katılımcıların Mesleki Kaygı Ölçeğinden 86.61 ± 18.83 puan ve Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeğinden 111.52 ± 22.12 puan almışlardır. Katılımcıların Mesleki kaygı düzeyi ölçeği ile medeni durumu, yaşadıkları yer, çalışma yılı, çalıştıkları kurum, Meslekten memnun olma durumu ve Mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur. Katılımcıların Afetlere hazırlık algısı ölçeği ile medeni durumu, yaşadıkları yer, gelir düzeyi, çalıştıkları kurum, Afet yönetimi hakkında eğitim alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur. Katılımcıların Mesleki Kaygı ölçeği toplamı ve alt boyutları ile Afetlere hazırlık algısı ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır. **Sonuç:** Çalışmaya katılan sağlık profesyonellerinin yüksek düzeyde mesleki kaygı ve afetlere hazırlık algılarına sahip oldukları bulunmuştur. Sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri, Sağlık Çalışanları, Mesleki Kaygı, Afet Hazırlık Algısı

Abstract: Aim: The aim of this research is to examine the perceptions of occupational anxiety and preparedness for disasters of Pre-Hospital Emergency Health Services (PHEHS) employees. **Method:** 259 pre-hospital emergency health care professionals participated in the descriptive study. In the study, data were collected using a socio-demographic information questionnaire, occupational anxiety scale for emergency health workers and disaster preparedness perception scale. In the study, the data were evaluated by using descriptive statistics of number, percentage, mean and standard deviation. Independent groups t-test analysis, one-way analysis of variance and Pearson correlation analysis were applied to the difference between groups. Statistical significance level was accepted as $p < 0.05$. **Results:** The mean age of the participants was 27.66 ± 5.24 years. Participants got 86.61 ± 18.83 points from the Occupational Anxiety Scale and 111.52 ± 22.12 points from the Disaster Preparedness Scale. A statistically significant result was found between the Occupational Anxiety Level Scale of the participants and their marital status, place of residence, working year, institution they work for, Satisfaction with the profession and thinking of quitting/resigning the profession. A statistically significant result was found between the participants' perception of disaster preparedness scale and their marital status, place of residence, income level, institution they work for, and their status of receiving training on disaster management. A very weak positive correlation was found between the participants' Occupational Anxiety scale total and its sub-dimensions and the perception of disaster preparedness and all sub-dimensions. **Conclusion:** It was found that the health professionals participating in the study had a high level of professional anxiety and disaster preparedness perceptions. Suggestions were made in line with the results.

Keywords: Pre-Hospital Emergency Health Services, Health Workers, Occupational Anxiety, Perception Of Disaster Preparedness

Doi: 10.17363/SSTB.2022/ABCD89/45.10

(1) Sorumlu Yazar, Corresponding Author Gönül GÖKÇAY (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof.), Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Bölümü, Kars / Türkiye, gonul.gokcay@ogr.sakarya.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 08.05.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 21.11.2022, Makalenin Türü: Type of Article: (Araştırma – Uygulama; Research - Application) Çıkar Çatışması, Yok – Conflict of Interest, None, Etik Kurul Raporu veya Kurum İzin Bilgisi- Ethical Board Report or Institutional Approval, Var / Yes “Etik Kurul Raporu Yok / None”

GİRİŞ

Ülkemizde son yıllarda ambulansların sosyalleştirilmesi ile, hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin önemi daha da artmış ve bu durum acil sağlık hizmetlerinin en hızlı büyüyen sağlık hizmet alanı olmasını sağlamıştır (Pakdemirli, 2018). Acil Sağlık hizmetleri, hastane öncesi veya hastane dışı ortamda hastalara sağlanan bakımın tüm yönlerini organize eden sistem olarak tanımlanmaktadır (Mehmood et al., 2018). Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin amacı, her türlü olağandışı ve acil durumlarda hızlı ve etkin müdahale ile ölüm ve yaralanmaları önlemektir (Güler et al., 2022). Acil Sağlık Hizmetleri, hastane öncesi olayların karmaşık doğası nedeniyle önemli zorluklarla karşı karşıya kalır ve kısa sürede toplanan bilgilere göre çeşitli kaynakları koordine eder (Olave-Rojas et al., 2021). Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışanlar, hastalık veya yaralanma durumlarında olay yerine ilk ulaşan ve tıbbi bakımı başlatan ekiptir. Ancak ambulansların hareket halinde olması, dar alanda müdahale edilmesi ve hızlı davranmak zorunda olmaları çalışanları olumsuz etkileyebilmekte ve onlarında yaralanma riskini artırmaktadır (Küçükken-dirci et al., 2018). Fiziksel etkilerinin dışında psikolojik etkileri de bulunmaktadır. Bilimsel kanıtlar, sağlık çalışanlarının günlük işlerinin özelliklerinden dolayı stres, anksiyete, depresyon ve tükenmişlik sendromları gibi ısı-

rap ve psikolojik rahatsızlıklar geliştirmeye eğilimli olduklarını ortaya koymuştur (Garcia et al., 2022). Acil sağlık hizmeti sunan sağlık profesyonelleri, meslekleri gereği düzenli olarak çevresel faktörlerden etkilenmekte ve kompleks vakalarda yaşamsal açıdan kritik kararlar almaktadırlar. Bu durum mesleki kaygı düzeyini artırmaktadır, Mesleki kaygı düzeyi yaşamsal açıdan kritik kararların alınmasını zorlaştırabilir ve sağlık girişimlerini olumsuz olarak etkileyebilir (Postacı et al., 2020).

Afetler gibi yönetilmesi çok daha zor olan olgularda ise, mesleki kaygı düzeyinin daha da artacağını düşünmekteyiz. Afetler, toplumun ya da toplumun bir kısmının kendi imkân ve kaynaklarıyla başa çıkmakta yetersiz kalacağı düzeyde fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara yol açarak normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran ya da kesintiye uğratan doğal, insan ya da teknolojik kaynaklı tehlikelerin sonucudur (AFAD, 2019). HÖASH; hastalık, kaza yada afetler sonucunda etkilenen kişilerin gereksinim duydukları acil tıbbi yardımın yapılması ve güvenli bir şekilde uygun merkeze sevkinin sağlanmasını kapsamaktadır (Hakan, 2020). Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde afet yönetimi, Acil Tıp ve Halk Sağlığı gibi multidisipliner yaklaşımla olan Afet Tıbbi bakış açısıyla yönetilmelidir (Güler et al., 2022). Afetlere müdahale noktasında HÖASH çalışanlarının afetlere hazırlık al-

gıları ve düzeyleri büyük önem taşımaktadır (Tercan ve Şhinöz, 2021). Afetlere hazırlık algısı ile mesleki kaygı arasındaki ilişki bilinmemektedir. Laiteratürde bildiğimiz kadarıyla HÖASH Çalışanlarının Mesleki Kaygı ve Afetlere Hazırlık Algılarının İnceleyen başka çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmadaki amacımız, HÖASH Çalışanlarının Mesleki Kaygı ve Afetlere Hazırlık Algılarının İncelenmektir.

Araştırmanın Amacı ve Süresi

Bu araştırmanın amacı, hastane öncesi acil sağlık hizmetleri çalışanlarının mesleki kaygı ve afetlere hazırlık algılarının incelenmesi amacıyla 1 Temmuz 2022–31 Aralık 2022 tarihleri arasında yapılacak olan çalışma ulaşım kolaylığı nedeniyle, veri doygunluğuna ulaştığı için, 30 Eylül 2022 tarihinde sonlandırılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMİ

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı türde bir çalışmadır.

Araştırma Soruları

- HÖASH çalışanlarının mesleki kaygı düzeyleri nasıldır?
- HÖASH çalışanlarının afetlere hazırlık algıları ne düzeydedir?
- HÖASH çalışanlarının Bireysel Özellikleri ile mesleki kaygıları arasında ilişki var mıdır?

- HÖASH çalışanlarının Bireysel Özellikleri ile afetlere hazırlık algıları arasında ilişki var mıdır?
- HÖASH çalışanlarının mesleki kaygı düzeyleri ve afetlere hazırlık algıları arasında ilişki var mıdır?

Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Özellikleri

Bu çalışma, Kars ili ve ilçelerinde hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışan profesyonellere 112 acil yardım istasyonları ve Komuta Kontrol Merkezleri'nde form şeklinde yüz yüze, yüz yüze erişim sağlanamayan profesyonellere online (google forms aracılığıyla) dijital platformlarda herhangi bir ortamda yapılacaktır.

Evren-Örneklem

Araştırma Kars ili ve ilçelerinde hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışan 260 adet Acil Tıp Teknisyeni ve Paramedik bulunmaktadır. Herhangi örnekleme belirleme yöntemi kullanmadan tüm personele ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışmanın online olması ve kolay ulaşılabilir olması nedeniyle 259 personel çalışmaya katılarak çalışma tamamlanmıştır. Sağlık profesyonellerinin neredeyse tamamına ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyo-Demografik Bilgi Anketi

Literatür baz alınarak 14 sorudan oluşturulan sosyo-demografik özelliklerin yer aldığı bir formdur.

Acil Sağlık Çalışanları için Mesleki Kaygı Ölçeği

Ölçek Postacı ve arkadaşları tarafından 2020 yılında geliştirilmiştir. Ölçek iki alt boyuttan ve toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tamamının Cronbach alfa güvenirlik değeri 0,914; bedensel, fiziksel ve hayati kaygılar faktörü için 0,922; ortam, çalışan, ekipman ve çevresel faktörlere ilişkin kaygılar faktörü için 0,866'dır. Makale sonunda verilen ölçekte yer alan ilk 12 soru bedensel, fiziksel ve hayati kaygılar faktörüne ait ve son 10 soru ise ortam, çalışan, ekipman ve çevresel faktörlere ait alt boyuta aittir. Ölçekten alt boyutlara ilişkin toplam skorlar alınabildiği gibi tüm maddeler ile Acil Sağlık Çalışanları için Mesleki Kaygı düzeyleri skorlanabilmektedir. Ölçeğin tamamından en düşük alınabilecek puan 22 ve en yüksek alınabilecek puan 110'dur. Skor yükseldikçe mesleki kaygı artmaktadır. Bu çalışmada 0,63; bedensel, fiziksel ve hayati kaygılar faktörü için 0,958; ortam, çalışan, ekipman ve çevresel faktörlere ilişkin kaygılar faktörü için 0,921'dir.

Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği

Tercan ve Şahinöz (2021) tarafından, hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde çalışan personelin afetlere hazırlık algılarını belirlemeye yönelik geliştirilen ölçek, 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipte olup; "İstek", "Önem", "Öz-Yeterlilik", "Müdahale Becerisi" ve "Yarar" olarak isimlendirilen

Beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlanması Her madde için 1 puan (1-Hiç Katılmıyorum) ile 5 puan (5-Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde yapılmaktadır (28-140 puan arası). Ölçekten puanlarının artması katılımcının afetlere hazırlık algısının arttığını göstermektedir. Orijinal Ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,925 ve bu çalışmadaki Cronbach Alfa değeri 0,974'dür.

Verilerin Nasıl Toplanacağı

Araştırma için hazırlanan anket uyarılama programı (doc.google) ile sağlık profesyonellerine sosyal medya aracılığıyla (Watsap, facebook) ulaştırılarak doldurmaları istenecektir. Her bir anketin 15-20 dk. süreceği tahmin edilmektedir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından, bilgisayarda SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 26.0 paket programı kullanılarak değerlendirilecektir. Araştırmada veriler sayı, yüzde, ortalama, standart sapma tanımlayıcı istatistikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Nicel değişkenlerin normal dağılım uygunluğuna Shapiro wilk testi kullanılmıştır. Gruplar arası farklılığa; Normal dağılım gösteren değişkenlere bağımsız gruplarda t testi analizi, tek yönlü varyans testi (Anova), post Hoc test olarak Bonferroni ve LSD testi kullanılmıştır. Veriler arasındaki ilişki için pearson korelasyon

analizi uygulanmıştır. Korelasyon katsayılarının değerlendirilmesinde 0.00-0.25 çok zayıf, 0.26-0.49 zayıf, 0.50-0.69 orta, 0.70-0.89 yüksek ve 0.90-1.00 ise çok yüksek korelasyon olarak değerlendirilmiştir (Erdoğan et al., 2014). İstatiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmektedir.

Etik İlkeler

Üniversite Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel olmayan Etik Kurul Başkanlığı'ndan 30.06.2022 tarih 81829502.903/84 numarası ile etik kurul izni alınmıştır. Çalışma için ölçekleri geliştiren araştırmacılardan ölçek kullanım izni alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilecek olan bireyler çalışmaya gönüllülük esasına göre dahil edilmiştir (Çalışmayı sadece isteyen bireyler anketi cevaplayarak katılmışlardır). Araştırmaya katılan kişilerin kimlik bilgileri alınmamıştır.

Gönüllüler için Araştırmaya Dâhil Olma Kriterleri

Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri biriminde Sağlık profesyoneli olarak çalışıyor olmak, araştırmaya katılmayı gönüllü olmak,

Gönüllüler için Dışlama, Kriterleri

Araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan ayrılmak istemek.

Araştırmadan Beklenen Yarar

Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri Çalışanlarının Mesleki Kaygı ve Afetlere Hazırlık Algılarının İncelenerek kurumsal, yönetsel ve mesleki fayda sağlamaktır. Ayrıca sağlık profesyoneli ve halk sağlığı alanında bilimsel alan yazına katkıda bulunmak, var olan çalışmalarını desteklemek amacıyla yapılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmaya 259 hastane öncesi acil sağlık çalışanı katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 27.66 ± 5.24 olarak bulunmuştur. Katılımcıların %56'sı kadın, %55,6'sı bekar, %69,8'inin çocuğu bulunmakta, %30,2'sinin bir çocuğu bulunmakta, %71,4'ü ilde yaşıyor, %77,6'sı orta gelirli, %56'sı madde kullanmıyor, %76,4'ü çekirdek aileye sahip, %56,8'i ön lisans mezunu, %98,1'inin kronik hastalığı bulunmuyor, %62,2'si paramedik, %45,2'si 1-5 yıldır çalışıyor, %79,2'si afet yönetimi hakkında eğitim almış, %74,5'i mesleğinden memnun, %75,7'si istifa etmeyi düşünmüyor (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Verilerinin Dağılımı

Değişkenler	X±SD	Min-max
Yaş	27.66±5.24	11.00-43.00
	Sayı	Yüzde

SSTB

www.sstbdergisi.com

International Refereed Academic Journal of Sports, Health and Medical Sciences

November Issue: 45 (Special Issue) Summer Term Year: 2022

Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi

Kasım Sayı: 45 (Özel Sayı) Yaz Dönemi Year: 2022

ISSN Print: 2146-8508 Online 2147-1711

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(TRADEMARK)

(2015/04315- 2015-GE-18972)

Cinsiyet	Kadın	145	56,0
	Erkek	114	44,0
Medeni durum	Bekar	144	55,6
	Evli	115	44,4
Çocuk olma durumu	Hayır	38	30,2
	Evet	88	69,8
Çocuk Sayısı	Yok	38	30,2
	1 tane	38	30,2
	2 tane	28	22,2
	3 ve daha fazla	22	17,5
	İl	185	71,4
Yaşanılan yer	İlçe	66	25,5
	Köy	8	3,1
Gelir Durumu	Düşük	35	13,5
	Orta	201	77,6
	Yüksek	23	8,9
Madde kullanma durumu	Hayır	145	56,0
	Evet	114	44,0
Aile yapısı	Çekirdek	198	76,4
	Geniş	54	20,8
	Parçalanmış	7	2,7
Eğitim Durumu	Lise	57	22,0
	Ön Lisans	147	56,8
	Lisans	55	21,2
Kronik hastalık olma durumu	Hayır	254	98,1
	Evet	5	1,9
Meslek	Doktor	9	3,5
	Paramedik	161	62,2
	Acil tıp teknisyeni	89	34,4

Çalışma yılı	1 yıldan az	49	18,9
	1-5 yıldır	117	45,2
	6-10 yıldır	65	25,1
	11 yıl ve üzeri	28	10,8
Çalışılan kurum	Acil Yardım İstasyonu	174	67,2
	Komuta Kontrol Merkezi	63	24,3
	Acil Servis veya diğer	22	8,5
Afet yönetimi hakkında eğitim alma durumu	Hayır	54	20,8
	Evet	205	79,2
Meslekten memnun olma durumu	Hayır	66	25,5
	Evet	193	74,5
Mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünme durumu	Hayır	196	75,7
	Evet	63	24,3

Katılımcıların Mesleki Kaygı Ölçeği Puanı $86,61 \pm 18,83$ puan; Bedensel ve Fiziksel ve Hayatsal Kaygılar alt boyutundan $47,94 \pm 11,12$; Ortam, Çalışan, Ekipman ve Çevre Kaynaklı Faktörler alt boyutu $38,66 \pm 8,89$ puan olarak bulunmuştur. Katılımcılar, Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği

Toplamından $111,52 \pm 22,12$ puan; İstek alt boyutundan $11,46 \pm 3,07$ puan; Önem alt boyutundan $20,52 \pm 4,65$ puan; Öz Yeterlilik alt boyutundan $30,91 \pm 7,15$ puan; Müdahale Becerisi alt boyutundan $32,44 \pm 6,77$ puan ve Yarar alt boyutundan $16,18 \pm 3,56$ puan almışlardır (tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Mesleki Kaygı ve Alt Boyutları ile Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puanlarının Dağılımları

Değişkenler	X±SD	Min-max
Mesleki Kaygı Ölçeği Toplamı	$86,61 \pm 18,83$	22,00-110,00
Bedensel ve Fiziksel ve Hayatsal Kaygılar	$47,94 \pm 11,12$	12,00-60,00
Ortam Çalışan Ekipman ve Çevre Kaynaklı Kaygılar	$38,66 \pm 8,89$	10,00-50,00
Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği Toplamı	$111,52 \pm 22,12$	28,00-140,00

İstek	11,46±3,07	3,00-15,00
Önem	20,52±4,65	5,00-25,00
Öz Yeterlilik	30,91±7,15	8,00-40,00
Müdahale Becerisi	32,44±6,77	8,00-40,00
Yarar	16,18±3,56	4,00-20,00

Katılımcıların Mesleki kaygı düzeyi ölçeği ile medeni durumu, yaşadıkları yer, çalışma yılı, çalıştıkları kurum, Meslekten memnun olma durumu ve Mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($p<0,05$). Evli olanların bekarlardan; il ve ilçede yaşayanların köyde yaşayanlardan; Acil Yardım İstasyonunda ve Komuta Kontrol Merkezinde çalışanların acil ve diğer servislerde yaşayanlardan, meslekten memnun olmayanların meslekten memnun olanlardan; mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünenlerin mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünmeyenlerden mesleki kaygı ölçeği puanı daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Katılımcıların Afetlere hazırlık algısı ölçeği ile medeni durumu, yaşadıkları yer, ge-

lir düzeyi, çalıştıkları kurum, Afet yönetimi hakkında eğitim alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($p<0,05$). Evli olanların bekarlardan; il ve ilçede yaşayanların köyde yaşayanlardan; Acil Yardım İstasyonunda ve Komuta Kontrol Merkezinde çalışanların acil ve diğer servislerde yaşayanlardan, Afet yönetimi hakkında eğitim alanların eğitim almayanlardan afetlere hazırlık algısı ölçeği puanı daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Katılımcıların cinsiyeti, çocuk olma durumu, çocuk sayısı, madde kullanma durumu, aile yapısı, eğitim düzeyi, meslek, kronik hastalık olma durumu ile mesleki kaygı ve afetlere hazırlık algısı istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).

Tablo 3. Katılımcıların Mesleki Kaygı Ölçeği ve Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması (N=259)

Demografik Özellikler	Mesleki Kaygı Ölçeği			Afetler Hazırlık Algısı Ölçeği	
	n	$\bar{X} \pm SD$	Test ve önemlilik	$\bar{X} \pm SD$	Test ve önemlilik

Medeni durumu	Evli	115	4,05±0,76	t=-1.955	4,08±0,69	t=-1.849
	Bekar	144	3,74±0,91	p=0.049	3,80±0,85	p=0.041
Yaşanılan yer	İl (1)	185	4,01±0,78	F=9.273	4,05±0,77	F=4.581
	İlçe (2)	66	3,86±0,87	p=0.000*	3,86±0,73	p=0.011
	Köy (3)	8	2,74±1,45	3 <1,2	3,30±1,16	3 <1,2
Gelir Düzeyi	Düşük (1)	35	4,00±0,95	F=0.152	3,60±0,83	F=4.711
	Orta (2)	201	3,92±0,85	p=0.859	4,04±0,78	p=0.010*
	Yüksek (3)	23	3,94±0,71		4,04±0,57	1<2,3
Çalışma yılı	1 yıldan az (1)	49	3,50±1.11	F=5.677	4,02±0,71	F=0.863
	1-5 yıldır (2)	117	3,99±0.68	p=0.011**	3,95±0,71	p=0.516
	6-10 yıldır (3)	65	4,06±0.84		4,08±0,77	
	11 yıl ve üzeri (14)	28	4,14±0.87	1<2,3,4	4,02±0,71	
Çalışılan kurum	Acil Yardım İstasyonu	174	3,97±0,85	F=3.392	4,00±0,74	F=3.082
	Komuta Kontrol Merkezi	63	3,99±0,74	p=0.035*	4,06±0,69	p=0.048**
	Acil Servis Veya Diğer	22	3,48±1,04	3 <1,2	3,59±1,21	3 <1,2
Afet yönetimi hakkında eğitim alma durumu	Hayır	54	3,81±1,03	t=-1.145	3,74±0,80	t=-2.985
	Evet	205	3,96±0,80	p=0.253	4,04±0,77	p=0.012
Meslekten memnun olma durumu	Hayır	66	4,32±0,58	t=4.384	3,87±0,72	t=0.213
	Evet	193	3,80±0,89	p=0.00	4,01±0,80	p=1.259
Mesleği bırakmayı/ istifa etmeyi düşünme	Hayır	196	3,84±0,90	t=-3.148	4,02±0,80	t=1.384
	Evet	63	4,22±0,61	p=0.002	3,86±0,73	p=0.168

*Bonferroni testi uygulanmıştır

**LSD

testi uygulanmıştır p<0.005

Katılımcıların Mesleki Kaygı ölçeği toplamı ile Afetlere Hazırlık Algısı Toplamı ve İstek, Önem, Öz Yeterlilik, Müdahale Becerisi, Ya-

rar alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır (p<0,05; r=0,00-0.25; tablo 4). Katılımcıların Mesleki Kaygı ölçeği Bedensel ve Fiziksel ve Hayatsal Kaygılar alt boyutu ile Afetlere Hazırlık Algısı Toplamı ve İstek, Önem, Öz Yeterlilik, Müdahale

Becerisi, Yarar alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır ($p<0,05$; $r=0,00-0.25$; tablo 4). Katılımcıların Mesleki Kaygı ölçeği Ortam Çalışan Ekipman ve Çevre Kaynaklı Kaygılar alt boyutu ile Afetlere

Hazırlık Algısı Toplamı ve İstek, Önem, Öz Yeterlilik, Müdahale Becerisi, Yarar alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır ($p<0,05$; $r=0,00-0.25$; tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların Mesleki Kaygı Ölçeği ve alt boyutları ile Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği ve Alt Boyu Puan Ortalamalarının Korelasyon Analizi ile İncelenmesi (n=259)

		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Mesleki Kaygı Ölçeği Toplamı (1)	r	1	,953**	,926**	,211**	,162**	,197**	,165**	,225**	,157*
	p		,000	,000	,001	,009	,001	,008	,000	,011
Bedensel ve Fiziksel ve Hayat-atsal Kaygılar (2)	r		1	,768**	,200**	,155*	,204**	,143*	,212**	,150*
	p			,000	,001	,012	,001	,021	,001	,016
Ortam Çalışan Ekipman ve Çevre Kaynaklı Kaygılar (3)	r			1	,197**	,149*	,161**	,170**	,211**	,145*
	p				,001	,016	,010	,006	,001	,020
Afetlere Hazırlık Algısı Ölçeği Toplamı (4)	r				1	,760**	,877**	,913**	,916**	,832**
	p					,000	,000	,000	,000	,000
İstek (5)	r					1	,742**	,624**	,597**	,501**
	p						,000	,000	,000	,000
Önem (6)	r						1	,742**	,735**	,612**
	p							,000	,000	,000
Öz Yeterlilik (7)	r							1	,758**	,713**
	p								,000	,000
Müdahale Becerisi (8)	r								1	,789**
	p									,000
Yarar (9)	r									1
	p									

** . Korelasyon 0,01 düzeyinde önemlidir.

* . Korelasyon 0,05 düzeyinde önemlidir.

TARTIŞMA

HÖASH, zor koşullar altında sunulan bir hizmet alanıdır ve çalışanlarda yüksek oranda

mesleki kaygı, stres ve tükenmişlik oluşturmaktadır. Bu çalışmada HÖASH çalışanlarının mesleki kaygı ve afetlere hazırlık algısının

değerlendirilmesi amacıyla; Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Personelin Afetlere Hazırlık Algısı (HASPAHA) Ölçeği ve HÖASH Çalışanları için Mesleki Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. HÖASH Çalışanları, hizmet sunumu esnasında hastanın yaşamını etkileyecek bir dizi kritik kararlar vermekte ve çevresel faktörlerin de etkisiyle bu bakım hizmetleri sunumu daha da karmaşık bir hal almaktadır. Bu faktörlerin varlığı ise, sağlık profesyonellerinde anksiyete, stres, tükenmişlik ve mesleki kaygı durumu yaratmaktadır. Anksiyete ve stres durumunun yaratmış olduğu kaygı düzeyi, çalışanların bilişsel becerilerini etkilemekte ve hayati müdahaleleri olumsuz olarak etkilemektedir. Postacı ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada HÖASH çalışanlarının mesleki kaygı ölçeği ve yaygın anksiyete bozukluğuna göre yüksek düzeyde kaygı tespit edilmiştir (Çekiç ve Ekşi, 2022; Postacı et al., 2020). Bizim yapmış olduğumuz araştırmaların sonucunda HÖASH çalışanlarının mesleki kaygı düzeyi yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulgularımız literatür ile aynı doğrultudadır.

259 katılımcı ile yapılan araştırmada, katılımcıların Mesleki kaygı düzeyi ölçeği ile, medeni durumu, yaşadıkları yer, çalışma yılı, çalıştıkları kurum, Meslekten memnun olma durumu ve Mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($p<0,05$). Evli

olan çalışanların bekarlardan, İl ve ilçede yaşayanların köyde yaşayanlardan, çalışma yılı 1 yıldan fazla olanların az olanlardan, acil yardım istasyonlarında ve KKM'de çalışanların acil servis ve diğer birimlerde çalışanlardan, meslekten memnun olmayanların meslekten memnun olanlardan, mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünenlerin mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünmeyenlerden mesleki kaygı ölçeği puanı daha yüksek bulunmuştur.

HÖASH Çalışanları, afetler gibi toplumu büyük ölçüde etkileyen olağandışı durumlara müdahale etme zorunluluğu bulunmaktadır. HÖASH çalışanlarının müdahale amaçları; triyaj, ilk yardım, yaralı ve kazazedelerin uygun merkezlere transportu ve arama-kurtarma faaliyetleri olarak özetlenebilir. HÖASH çalışanlarının afetlere müdahale konusunda büyük bir yeri ve önemi bulunduğu unutulmamalı ve bu personellerin afetlere hazırlık algısının ve bilgi düzeylerinin değerlendirilmesinin yapılması çok önemlidir (Çekiç ve Ekşi 2022; Tercan ve Şahinöz, 2021). Çalışmamızda afetlere hazırlık algıları yüksek düzeyde bulunmuştur. Aslantaş ve Tabuk (2018) çalışmalarında da personelin afetlere hazırlık algılarını yüksek bulmuşlardır. Literatürde yüksek düzeyde afet hazırlık algısına sahip olduğu bulunmakla birlikte (Özcan, 2013; Tercan, 2015) ve personelin kısmen afetlere hazırlıklı olduğunun bulunduğu çalışmalarda bulunmaktadır (Tercan ve Şahinöz, 2021:367-

379). Bireylerin afetlere karşı hazırlıklı olmasının önemi literatürde de vurgulanmaktadır (Ertuğrul ve Ünal, 2020; Ejeta et al., 2015; Patrisina et al., 2018; Tercan, 2022).

Yapmış olduğumuz araştırma da, katılımcıların afetlere hazırlık algısı ölçeği ile, medeni durumu, yaşadıkları yer, gelir düzeyi, çalıştıkları kurum, Afet yönetimi hakkında eğitim alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($p < 0,05$). Evli olanların bekarlardan; il ve ilçede yaşayanların köyde yaşayanlardan; Acil Yardım İstasyonunda ve Komuta Kontrol Merkezinde çalışanların acil ve diğer servislerde çalışanlardan, afet yönetimi hakkında eğitim alanların eğitim almayanlardan afetlere hazırlık algısı ölçeği puanı daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar Tercan ve arkadaşları tarafından yapılan araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olup, bizim araştırma sonucumuzda buna ek olarak; katılımcıların cinsiyeti, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, madde kullanma durumu, aile yapısı, eğitim düzeyi, meslek, kronik hastalığa sahip olma durumu ile mesleki kaygı ve afetlere hazırlık algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > 0,05$). Ayrıca, katılımcıların Mesleki Kaygı ölçeği toplamı ve alt boyutları ile Afetlere hazırlık algısı ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır.

SONUÇ

Çalışmaya katılan sağlık profesyonellerinin yüksek düzeyde mesleki kaygı ve yüksek afetlere hazırlık algılarına sahip oldukları bulunmuştur. Evli olanların bekarlardan; il ve ilçede yaşayanların köyde yaşayanlardan; çalışma yılı 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11 yıl ve üzeri olanların 1 yıldan az olanlardan; Acil Yardım İstasyonunda ve Komuta Kontrol Merkezinde çalışanların acil ve diğer servislerde yaşayanlardan, meslekten memnun olmayanların meslekten memnun olanlardan; mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünmeyenlerin mesleği bırakmayı/istifa etmeyi düşünmeyenlerden mesleki kaygı ölçeği puanı daha yüksek bulunmuştur.

Evli olanların bekarlardan; il ve ilçede yaşayanların köyde yaşayanlardan; Acil Yardım İstasyonunda ve Komuta Kontrol Merkezinde çalışanların acil ve diğer servislerde yaşayanlardan, Afet yönetimi hakkında eğitim alanların eğitim almayanlardan afetlere hazırlık algısı ölçeği puanı daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların Mesleki Kaygı ölçeği toplamı ve alt boyutları ile Afetlere hazırlık algısı ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki saptanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda öneriler;

1- HÖASH işleyişi ve yapısı gereği hız gerektiren, hayati kararların alındığı ve uygulandığı karmaşık bir alandır. Bu çalışma

koşulları sağlık profesyonellerinde yoğun anksiyete ve sterse bağlı mesleki kaygı oluşturmaktadır. Profesyonellere stresle başa çıkma ve anksiyete konularında gereken eğitimlerin verilmesiyle baş edebilme güçleri artırılmalı ve böylece mesleki kaygı düzeyinin kontrol altına alınması sağlanabilir. Meslekte olumsuz ve kötü olgularla karşılaşan çalışanların, farklı birimler arasında rotasyonu sağlanarak mesleki tükenmişlik oranı ve dolayısıyla da mesleki kaygı düzeylerinin azaltılacağını düşünmekteyiz.

- 2- HÖASH Çalışanların afetlere müdahale konusunda çok büyük bir öneme sahip oldukları ve afetlerde ilk olarak olay yerine ulaşan ve sağlık hizmeti sunan sağlık ekipleri oldukları unutulmamalıdır. Bu bağlamda HÖASH çalışanlarının afetlere müdahale konusunda bilgi düzeylerinin artırılması ve afetlere hazırlık algılarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışanların afetlere müdahale ve farkındalık konularında hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi ve bu eğitimlerin periyodik olarak tekrarlanması gerekmektedir. Çalışanların afetler konusundaki bilgi ve tutumlarının artırılması, olası bir afet anında personellerin mesleki kaygı düzeyinin kontrol altında tutulacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (AFAD). (2019).** 2019 İdare Faaliyet Raporu. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/AFAD-2019-Idare-Faaliyet-Raporu1.pdf E.T: 12.06.2022
- ASLANTAŞ, O VE TABUK, M., (2021).** 112 İl Ambulans Servisi Personelinin Afete Hazır Olma Durumu ve Hazırlık Algısı: Balıkesir İli Örneği, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(1): 44-55
- ÇEKİ, Ç.K., EKŞİ, A., (2022).** Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri Çalışanlarına Uygulanan Ölçeklerin Değerlendirilmesi. Hastane Öncesi Dergisi, 7(1): 81-94
- EJETA, L.T., ARDALAN, A., PATON, D., (2015).** Application of Behavioral Theories to Disaster And Emergency Health Preparedness: A Systematic Review, Plos Currents, 1 (7): 1-28
- ERDOĞAN, S., NAHCIVAN, N., AND ESİN, M.N., (2014).** (Eds.) Research in Nursing: Process, Practice and Critique, Istanbul: Nobel Medicine Bookstore
- ERTUĞRUL, B., ÜNAL, S.D., (2020).** Bir Vakıf Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Genel Afete Hazırlıklı

Olma İnanç Durumlarının Belirlenmesi,
Afet ve Risk Dergisi, 3 (1): 31-45

GARCIA, G.P.A., FRACAROLLİ, I.F.L., DOS SANTOS, H.E.C., DE OLIVEIRA, S.A., MARTINS, B.G., SANTIN JUNIOR, L.J., ROCHA, F.L.R., (2022). Depression, Anxiety and Stress in Health Professionals in the COVID-19 Context, International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(7): 4402

GÜLER, L.M., YILDIRIM, G.Ö., (2022). Afet Tıbbı Açısından Terör Saldırılarındaki Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri Organizasyonu ve Hastane Öncesi Acil Sağlık Çalışanlarının Sorumlulukları, Hastane Öncesi Dergisi, 7(1): 109-121

HAKAN, A.V.A.N., (2020). Hastane Öncesi Bakımda Çocukla Terapötik İletişim ve Oyun. Hastane Öncesi Dergisi, 5(2): 109-118

KÜÇÜKKENDİRCİ, H., BATI, S., (2018). Pre Hospital Cutting-Punching Tool Injuries At Emergency Health Services: Konya Sample. Eurasian Journal of Critical Care, 3(2): 51-55

MEHMOOD, A., ROWTHER, A.A., KOBUSINGYE, O., HYDER, A.A., (2018). Assessment of Pre-Hospital Emergency Medical Services in Low-Ncome Settings Using a Health Systems Approach,

International Journal of Emergency Medicine, 11(1): 1-10

OLAVE-ROJAS, D., NICKEL, S., (2021). Modeling a Pre-Hospital Emergency Medical Service Using Hybrid Simulation and A Machine Learning Approach, Simulation Modelling Practice and Theory, 109: 102302

ÖZCAN, F., (2013). Hemşirelerin Afetlere Hazır Olma Durumu ve Hazırlık Algısı, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

PAKDEMİRLİ, A., (2018). Hastane Öncesi Resüsitasyonda Ölüm Kararı ve Etik, Hastane Öncesi Dergisi, 3(2): 75-80

PATRİSİNA, R., EMETİA, F., SİRİVONG-PAİSAL, N., SUTHUMMANON, S., ALFADHLANİ, A., FATRIAS, D., (2018). Key Performance Indicators of Disaster Preparedness: A Case Study of a Tsunami Disaster, In MATEC Web of Conferences, 229: 1-4

POSTACI, E.S., UYSAL, İ., KOŞAN, A.M.A., TORAMAN, Ç., (2020). Developing an Occupational Anxiety Scale for Emergency Medical Service Professionals, Tıp Eğitimi Dünyası, 19(58): 102-115

SSTB

www.sstbdergisi.com

International Refereed Academic Journal of Sports, Health and Medical Sciences

November Issue: 45 (Special Issue) Summer Term Year: 2022

Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi

Kasım Sayı: 45 (Özel Sayı) Yaz Dönemi Year: 2022

ISSN Print: 2146-8508 Online 2147-1711

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(TRADEMARK)

(2015/04315- 2015-GE-18972)

TERCAN, B., (2015). Hemşirelerin Afetlere Karşı Hazır Olma Durumları ve Hazırlık Algıları. (Yüksek Lisans Tezi), Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane

TERCAN, B., (2022). Afete Dirençlilikte Bireylerin Afetlere Hazırlığının İncelenmesi: Erzincan İli Örneği. Afet ve Risk Dergisi 5(1): 261-269. Doi: 10.35341/afet.1063790

TERCAN, B., ŞAHİNÖZ, S., (2021). Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Personelin Afetlere Hazırlık Algılarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme: Metodolojik Bir Çalışma. Hastane Öncesi Dergisi, 6(3): 367-379. Doi:10.35341/afet.1063790

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Emergency Healthcare is defined as the system that organizes all aspects of care provided to patients in the pre-hospital or out-of-hospital setting. The aim of the pre-hospital emergency health services is to prevent death and injury by rapid and effective intervention in all kinds of extraordinary and emergency situations. Health professionals who provide emergency health services are regularly affected by environmental factors due to their profession and make vitally critical decisions in complex cases. This situation increases the level of occupational anxiety. The level of occupational anxiety can make life-critical decisions difficult and negatively affect health initiatives. Disaster preparedness perceptions and levels of pre-hospital emergency health care workers are of great importance at the point of disaster response. The relationship between disaster preparedness perception and occupational anxiety is unknown. **Purpose:** The purpose of this research is to examine the perceptions of occupational anxiety and preparedness for disasters of Pre-Hospital Emergency Health Services (PHEHS) employees. **Method:** 259 healthcare professionals working in Pre-Hospital Emergency Health Services participated in the descriptive study. In the study, data were collected using a socio-demographic information questionnaire, occupational anxiety scale for emergency health workers and disaster preparedness perception scale. In the study, the data were evaluated by using descriptive statistics of number, percentage, mean and standard deviation. The difference between groups; T-test analysis in independent groups, one-way test of variance (Anova), Bonferroni and LSD test as Post Hoc test were used for normally distributed variables. Statistical significance level was accepted as $p < 0.05$. **Results:** The mean age of the participants was 27.66 ± 5.24 years. 56% of the participants are women, 55.6% are single, 69.8% have children, 30.2% have a child, 71.4% live in the province, 77.6% are medium income, 56% do not use substances, 76.4% have a nuclear family, 56.8% are associate degree graduates, 98.1% have no chronic disease, 62.2% are paramedics, 45.2 79.2% of them have been working for 1-5 years, 79.2% have received training on disaster management, 74.5% are satisfied with their profession, 75.7% do not plan to resign. Participants' Occupational Anxiety Scale Score 86.61 ± 18.83 points; 47.94 ± 11.12 from the Somatic and Physical and Vital Anxiety sub-dimension; Environment, Employee, Equipment and Environmental Factors sub-dimension was found to be 38.66 ± 8.89 points. Participants scored 111.52 ± 22.12 points from the Disaster Preparedness Scale Total; 11.46 ± 3.07 points from the sub-dimension of desire; 20.52 ± 4.65 points from the importance sub-dimension; 30.91 ± 7.15 points from the Self-Efficacy sub-dimension; They got 32.44 ± 6.77 points from the Intervention

Skill sub-dimension and 16.18 ± 3.56 points from the Benefit sub-dimension. A statistically significant result was found between the Occupational Anxiety Level Scale of the participants and their marital status, place of residence, working year, institution they work, Satisfaction with the profession and thinking of quitting/resigning the profession ($p < 0.05$). Singles of those who are married; those living in provinces and districts from those living in villages; Those whose working years are 1-5 years, 6-10 years, 11 years or more and less than 1 year; Those who work in the Emergency Aid Station and the Command and Control Center, those who live in the emergency and other services, those who are not satisfied with their profession; Occupational anxiety scale score was found to be higher for those who are considering quitting/resigning from the profession than those who do not plan to quit/resign from the profession. A statistically significant result was found between the participants' perception of disaster preparedness scale and their marital status, place of residence, income level, institution they work for, and their status of receiving training on disaster management. ($p < 0.05$). Singles of those who are married; those living in provinces and districts from those living in villages; The perception of disaster preparedness scale score was found to be higher than those who work in the Emergency Aid Station and the Command and Control Center than those who live in the emergency and other services, those who receive training on disaster management and those who do not. A very weak positive correlation was found between the participants' Occupational Anxiety scale total and its sub-dimensions and the perception of disaster preparedness and all sub-dimensions.

Conclusion: It was found that the health professionals participating in the study had a high level of professional anxiety and disaster preparedness perceptions. It should not be forgotten that Pre-Hospital Emergency Health Services Employees have a great importance in responding to disasters and they are the health teams that first arrive at the scene and provide health services in disasters. In this context, it is necessary to increase the knowledge level of PHEHS employees about disaster response and to evaluate their perceptions of disaster preparedness. It is necessary to organize in-service trainings for employees on disaster response and awareness, and these trainings should be repeated periodically. We believe that increasing the knowledge and attitudes of the employees about disasters will keep the professional anxiety level of the personnel under control in case of a possible disaster.